

Múte Bourup Egede tale ved åbningen af Inatsisartuts efterårssamling

Taler

Múte Bourup Egede
Formand for Naalakkersuisut

Dato

23. september 2022

Sted

Inatsisartut, Nuuk, Grønland

Ataqqinartoq Inatsisartut siulittaasuat, ataqqinartut Inatsisartunut ilaasortat, ataqqinartut innuttaasut tamassi.

Ukiut tamaasa meeqqat 800-t missigisaat nunatsinni inunngortarput.

Nunami kusanaqisumi, eqqissisimanartumi periarfissarpassuaqartumilu inunngortarput. Tunissutillu pitsaanerpaat meeqqanut tunniussinnaasagut tassaapput asanninneq, akisussaaqataaneq nammineersinnaanerlu.

Takorluugara tassaavoq meerannguit taakku tamarmik inersimasunngorlutik nunarput nukittorsassagaat alutornarsassagaallu.

Takorluugara tassaavoq meeqqat toqqissisimallutik, akisussaaqataallutik aammalu nunatta ineriartortinneqarneranut peqataallutik peroriartussasut.

Siunissaqassasut imminut napatissinnaanermik uagutsinnit tunineqarsimallutik.

Tunissutillu annersaat tassalu inuuneq - asanninnermik, akisussaaqataanermik nammineerusussusermillu qalipaasersorlugu inuuneqarlutik nunami maani asasatsinni inuussasut.

Meerartattali inuusuttortattalu siunissaat qanoq isikkoqassava?

Uanga kissaatikka tassaapput inuusuttut nukittuut annertuunik takorluuinissamut sapiissusillit.

Kissaatigaara inuusuttut artornartunik nalaataqaraluaraangamik makeqqinnissamut nukissallit.

Kissaatigaara inuusuttut sungiusimasamit allarlunnarnik eqqarsarnissamut inerisaanissamullu sapiissusillit.

Kissaatiga tassaavoq inuusuttut akisussaaffimmik tigusinissamut sapiissusillit.

Kissaatigaara inuusuttut nunatta siuarsanissaanut nutarsarnissaanullu iliuuseqarnissamut ersissuteqanngitsut.

Ilissi qanoq isumaliorpisi? –

--

Inuusuttut piumassusillit akornatsinneereerput. Inuusuttut tamarmik periarfissaqarput siunissartik namminneq aalajangeeqataaffigisinnaallugu akisussaaffigisinnaallugulu .

Inuusuttut piumassusillit ilagivaat 26-nik ukiulik Claudia Eldevig Eriksen ukiup matuma aallartinnerani aalisariutini naalakkatut naammassisoq. Arnani aaliasariutini naalaganngortuni siullersaavoq ilaminillu angusarissaarnerpaalluni. Inuussutissarsiut ilungersunartoq - aammali pingaaruteqaqisoq - taassuma toqqarsimavaa.

18-inik ukiulik Malik Denbæk Reimer qullukkanik tunisassiorfiliornissaminik takorluukkani piviusunngortinniarlugu sukaruttorpoq. Angutissanilu atortussaminnik piniarsimapput, uangalu qilanaaraara ulloq qullukkanik taakkunannga pisiniarsinnaalerfissara.

Lea Holm nunani allani najugaqarpoq taamaakkaluartoq nunatta inuunik ikuuukkumassusia nunami allami najugaqarnerata unitsinngilaa. Suliffeqarfuteqarpoq taaguutilimmik "Seqineq", ilaatigullu aporfinnik

qaangiisitsiniarnermik neqerooruteqartarluni.

22-nik ukiulik Rene Salomonsen namminerisaminik illuseqqammerpoq. Meeraanera oqinnerpaajusimannngikkaluartoq Rene-p takorluukkani anguniakkanilu attappai, taannalu issuaviginngitsoorsinnaanngilara.

”Meeraanermi perorsagaanerit aporfiginagu inuunererusutannik inuugit; sapinngikkuma sapinngilatit.”

Taakku inuusuttut piumassuseqarluartut assersuutissarpasuit ilaannaraat.

Takutippaat piumassuseqaraanni sunaluunniit ajornarneq ajortoq. Taamatullu ingerlaqqikkusuttut inerisaaqataarusuttullu amerlanerulersinnissaat maani inersuarmi peqatigiilluta suliarisassatta pingaarnepaat ilagaat.

Claudia, Malik, Lea kiisalu Rene inuusuttullu allat angusaqarusullutik ilungersorlutik takutitsisut oqarfigerusuppassi: Siunissarsi pillugu nunassinnut ilissinnullu iluaqutaasussamik angusaqarusussuseqartusi iluunngarlunga tulluusimaarutigaaasi.

Ullumi ukiakkut ataatsimiinneq aallartippoq.

Sapaatit akunnerini qaammatinilu tulluuttuni inersuarmi maani inuiaqatigiinnut pingaarutillit amerlaqisut eqqartorlugillu oqaluuserisassavagut. Suliassagut inuiaqatigiinnut pingaaruteqarput tulleriarinerillu ilaatigut ilungersunartut pisariaqartassapput. Aalajangiinissamullu sapiissuseq pigisariaqarparput, ilaatigut ukiut 20-30 siumut sunniuteqarsinnaaneri eqqarsaatigalugit.

Neriuppunga aaliangertarnigut pisarneq malillugu naaperiaasarnikkut angusarumaarigut naak ilaatigut isumaqatigiittuaannarsinnaanngikkaluarluta. Ukiakkut ataatsimiinnermi matumani ineriartornissamik siunertaqarluta oqallitarnissagut qilanaaraakka. Qilanaaraakka inuiaqatigiit Kalaallit iluaqutissaannik inatsisissanik ataatsimoorluta aalajangiisarnissagut.

Kikkulluunniit inuunermut toqqissisimanartumut pisinnaatitaaffeqarput. Tamanna qulakkeerniarlugu meeqqat, inuusuttuaqqat ilaqutariillu pillugit suliniutit sulii nangittumik sukataarutigisariaqarpagut.

Meeqqat, inuusuttuaqqat ilaqutariillu pillugit siammasissumik suleqatigiinneq ukiuni kingullerni malunnaqisumik nukittorsarneqarsimasoq sulii suliiassatsinni pingaernerpaanut ilaavoq.

Pitsanngorsaanianermi suleqataasut amerlaqaat. Kommunit, Meeqqat Illersuisuat, kattuffiit, isumaginnittoqarfiit, napparsimaveqarfik, ilinniarfiit minnerunngitsumillu innuttaasut.

Ikiuukkusunermut nukiit tamakku inuiaqatigiit akornatsinni pigaagut annertuumillu qujassutissaqarfigaagut nunatta toqqissisimanartuunissaanik najoruminartuunissaanillu sulinerikkut siuarsaaqataammata.

Meeqqanut inuusuttunullu pitsanngorsaataasunuttaaq ilaassapput illoqarfinni pingasuni Meeqqat Illuunik ukiuni aggersuni pilersitsinissaq. Tassuunakkut meeqqat inuusuttullu ilungersunartunik nalaataqarsimasut aaqqissuussaannerusumik sullinneqarsinnaanerit sinaakkuserneqarluni.

Meeqqanut inuusuttunullu kanngutsaatsuliortarnernut akiuineq ukiuni kingullerni annertuumik aallunneqartoq. Kanngutsaatsuliortarnerit pinaveersaartinnissaanut nutaamik aamma iliuuseqarfigineqarpoq. ”Killiliisa” pilersinneqarpoq tassanilu meeqqanut inuusuttunullu inuit killissamik qaangiisimasut katsorsarneqarnissaannik neqeroorfigineqartarlutik. Katsorsarneqartut amerliartorput taamaaliornikkullu siunissami meeqqanut inuusuttunullu killissamik qaangiisarnerit pinaveersimatinnissaannut katsorsaaneq tapertaalluartussaalluni.

Meeqqat pillugit inatsit aamma Meeqqat pilersorneqarnissaat il.il. pillugit inatsit atuuttoq 1962- imeersuuvoq assullu qanganitsersimalluni. Ukiaq manna ataatsimiinnermi taakku pillugit ullutsinnut naapertuunnerusumik inatsiseqalernissaq siunertarlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussaqaassapput.

Angalallutik meeqqanik ikiuisartut ingerlaannarnissaat Naalakkersuisuniit

aalajangiusimavarputtaa. Angalallutimmi ikiuisartut nuna tamakkerlugu katsorsaannermik pingaarnertut ingerlatsisarput, meeqqanik inuusuttuaqqanillu misissuisarnerit katsorsaanerillu neqeroorutigisarlugit.

Imminut toquttarneq inuiaqatigiinni unammilligassatta annertunerpaat ilagaat. Inuianguusugut amerlannginnatta, imminut toquttoqarsimatillugu sunnerneqartarpugut annertuumik.

Taamaammat imminut toquttarnerup pinaveersaartinnissaanut periusissiorinissap tullia maanna suliarineqarpoq. Tamatumuunalu periusissiornermi inuusuttut peqataatinneqarnissaat Naalakkersuisut pingaartippaat.

Peqataatitsinikkummi angorusupparput periusissiap ulluinnarni timalimmik pitsaanerpaamillu sunniuteqarnissaa.

Manna iluatsillugu aqaguagunnguaq, septemberip 26-ani, inuusuttut MIO suleqatigalugu imminut toquttarnerup qanoq pinaveersaartinnissaanut oqariartuuteqarnissaanut tamatta minitaqarata, inuusuit kissaataannik timalersuinissatsinnut piareersimanissarput kissaatigaara. Naalaartariaqarpavummi, uangalu saqqummiinissaanut soorunami peqataassaanga.

Innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata atuutsinneqarnera pillugu Inatsisartunut nassuiaammik upernaq manna Naalakkersuisut saqqummiussereersimalerput. 2023-milu isumaqatigiissutip qanoq atuutsinneqarnissaanut toqqammaviliisussamik iliuusissatut pilersaarummik Naalakkersuisut saqqummiussaqaassallutik. Innarluutillit innuttaasut allat assigalugit pisinnaatitaaffinnik tunngaviusunik tamanik atugassaqartitaalernissaat tamatumani siunertaavoq.

Taamaaliornittali saniatigut aamma innuttaasut assigiinnerusumik naleqartinneqarnissaat Naalakkersuisuniit annertusarusupparput. Tamanna siammasissumik qulakkeerniarlugu inuttut assigiimmik naleqartinneqarnermut

periarfissaqartitaanermullu ersarissaanissaq anguniarlugu naligiissitaanermut inatsit nutaaq suliararput taannalu Inatsisartunut saqqummiunneqarumaarluni.

Peqqinnissaqarfimmi ilungersunartorsiorpugut. Sulisussarsiornerullu ilungersunarnera pissutigalugu pissutsit immikkut illuinnartut nalaappagut. Nassuerutigisariaqarparpullu ukiorpanngulertuni peqqinnissaqarfimmi unammilligassaqaratta ataatsimoorluta innuttaasut pillugit iliuuseqarfigisariaqakkatsinnik.

Ukiuni kingullerni marlunni peqqissaasunik nakorsanillu pissarsiniartarnerup ajornakusoornera napparsimaveqarfitsinni nalaapparput. Peqqinnissaqarfimmi sulisut piffissami sivitsortumi pisarnerminnit annerusumik ilungersortariaqartarsimapput aallaallu ilaatigut sulianik pingaarnersiunerit ingerlanneqartariaqarlutik innuttaasunut malunniuttunik.

Peqqinnissaqarfimmi ukiuni kingullerni tamaviaarlutik ilungersorlutillu sulisimasut sulinngiffeqarnissaminnik tupinnanngilluinnartumik pisariaqartitsinerat Peqqinnissaqarfiup ingerlaneqarnerani unammilligassanut aamma ilaasimavoq.

Pissutsit ilungersunaraluartut peqqinnissaqarfimmi sulisut aalaakkaasut ullut tamaasa suliarujussuarmik naammassinnittarput nunami tamarmi innuttaasut peqqinnissaqarfimmiit sullinneqarnissaat qularnaarumallugu.

Peqqinnissaqarfiup inuttalorsorneqarsinnaaneranut atatillugu suliniutit ingerlanneqarput nunat suleqatigisartakkagut peqatigalugit. Ajornartorsiutaasunut ersiutit ilagaat maannakkut ernisussanik sullissineq pillugu oqallinneq. Naalakkersuisuniit ernisarfiit pillugit aaqqiissutissanik ujartuisoqaleruttorpoq, suliarlu taanna aappagu ukiup aallartissimalernerani piariissangatinneqarluni.

Naalakkersuisuniit aalajangiusimaneqarpoq Peqqinnissaqarfimmi innuttaasut pitsaasumik toqqissisimanartumillu sullinneqarnissaata qulakkeernissaa, nassuerutigaluguli annertuumik sulisoqarnikkut unammilligassaqartoq. Aaqqiiviginissaannullu suleqatigiinnikkut ujartueqatigiinnisarput innuttaasut

pillugit avaqqussinnaanngilarput.

Peqqinnissaqarfimmi meeqqanut tunngasut Naalakkersuisuni aallukkusuppagut. Taamaammat 2023-mut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi Nuummi Dronning Ingridip napparsimaviani nuna tamakkerlugu meeqqanut immikkut sullissinermik ingerlatsisussamik immikkoortortaqaqarfeqalernissaa siunniunneqarpoq. Naatsorsuutigineqarpoq nuna tamakkerlugu meeqqanut immikkoortortamik pilersitsinikkut meeqqat Peqqinnissaqarfimmiit sullinneqartariaqartut atugaat katsorneqarnerallu pitsaanerulissasut.

Minnerunngitsumik meeqqanik inuusuttuaqqanillu tarnimikkut nappaatilinnik katsorsaaveqarnerup nukittorsarneratigut meeqqat inuusuttuaqqallu tarnimikkut nappaatinik eqqorneqartut atugaannik pitsanngorsaanisamik kissaateqarpugut.

Taamaattumik 2023-mut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi siunniupparput meeqqanik inuusuttuaqqanillu tarnimikkut nappaatillit katsorsarneqarnissamut utaqqisarnerup sivikillisarneqarnissaanut aningaasanik immikkoorsitsisoqassasoq. Nappaatip suussusianik qulaajaanissamut utaqqisarnerup sivikillisarneqarnissaa pingaaruteqaqaaq taamaaliornitsigummi meeqqat inuusuttuaqqallu eqqortumik pilertornerusumillu ikiorsersinnaalissagatsigit.

2021-mi innuttaasut 16-it 74-illu akornanni ukiullit 43 procentii ilinniagaqarsimapput.

Ilinniarsimasut amerliartorput tamannalu nuannaarutissaavoq. Taamaakkaluartoq ilinniarsimassuseq suli annertusarlugu nukittorsartariaqarparput, nunattami siuariartornissaanut namminersulernissaanullu toqqammavissat pingaarnepaat ilagimmassuk.

Inuusuttut amerlavallaat suli ilinniagaqalinngitsoortarput taamaalillutillu suliffeqarnermut tamakkiisumik peqataalersarik. Tamannalu

allanngortittariaqarparput.

Peqqinnissaqarfimmi, sanaartornermi, tunisassiornermi, ilinniartoqarfinni ilinniartitsisussat ilami suliffeqarfinni tamani ilinniarsimasut amigaaatigineqarput. Siunissamilu suliffeqarfinnik nutaanik pilersitsinermi annertusiartuinnartumik pisariaqartinneqartussaallutik.

Ilinniarnissamut periarfissat annertusiartortinnerat pisariaqarpoq, tamannalu Naalakkersuisuniit ingerlapparput.

Assersuutigalugu ukioq manna Sisimiuni KTI-mi maskinmesterisut ilinniarneq Københavni Maskinmesterskolen suleqatigalugu aallartissimavarput tamannalu ilinniakkanut inuussutissarsiutitsinnut iluaqutaasunut, aningaasaliisarumanitsinnut naapertuulluinnarpoq.

Aammattaaq inunnik sullissinermi kiisalu inunnik tarnikut timikkullu innarluutilinnik sulisooreersunik ilinniagaqarsimanngitsunik ilinniarsinnaanermut periarfissaq aallartinneqarpoq aammalu perorsaasunngorniarnermi qaffassaqqittoqarsinnaaneranik allartitsisoqassalluni.

Ilinniartitaaneq aalluttuassavarput ineriartortitsinerpullu ingerlajuassaaq. Suliassat tullinnguuttut ilagaat ukiup massuma aallartinnerani ilinniartitaaneq pillugu isumasioqatigiinnerup malitsigisaanik najugaq qimannagu ilinniarnarit aammalu ilinniarfinni periaatsit immikkullu iliussissat piviusunngortinnissaat.

Amerlanerusut ilinniagaqarnermut kajumissuseqalersinneqartariaqarput ilinniarnermillu aallartitsineq piuminarnerulersittariaqarparput.

Taamaaliornikkut suliffissaqartitsineq imminullu pilersorsinnaaneq annerulissaaq piitsuussutsillu akiorneqarneranut ilapittuutaalluassalluni.

Siunertaarput ilinniarsimassutsikkut amerlanerusut ilaqutariittut imminnut pilersorsinnaanissaat tunngavissinneqassasoq. Ilaqutariit imminut napatittut

nunatut namminiilernissatta tunngavissaasa pingaarnertit ilagimmatikkut.

Ukiuni kingullerni nunarsuarmi pisut aningaasaqarnitta
pingaarnersiulluarnikkut nakkutigeqqissaarnissaa pisariaqarnerulersissimavaa.

Iluarsaaqqinnerit allaqqunneqarsinnaanngillat. Ajornartorsiutivut
tamakkerlugit iluarsaaqqinnikkut aaqqinnavianngilagut, ilorraalli tungaanut
pingaarutilimmik alloriarfiussapput. Aalajangiinerit ilaatigut inuiaqatigiinni
ingerlanitsinni annertuumik allannguissutaasussat pisariaqarput.

Aningaasarsiornerput ukiuni tulliuuttuni nalimmassartussaavarput sulisinnaasut
ikiliartornerata kingunerisaanik.

Pisussaaffeqarpugullu nunami maani tunniusimallutik sulisimasut
toqqissillutik utoqqannornissaannut minnerunngitsumillu kinguaassatta
toqqissimasumik alliartorlutillu inerikkiartornissaat qulakkiissallugu.

Taamaammat nunatta karsiata aningaasartuutaanik peqqissaarluta
aqutsisariaqarpugut. Silatusaartumik aningaasaliisassaagut
aningaasarsiornitsinnut ineriartuutaasinnaasunik taamaaliornikkut
inuiaqatigiinni nammaqatigiissinnaanerput qulakkeerniarlugu.

Akilerartarnikkut aaqqissuusseqqinneq piffissami aggersumi Naalakkersuisut
siunniuppaat, suleriaaserlu tunngavigiumasarput tassaavoq siammasissumik
isumaqatigiinniarnertit.

Siammasissumik isumaqatigiissusiortarnerit Naalakkersuisut sulinitanni
aallaavigilluarumavagut aallartisalereersimallugillu suliassaqarfanni
assigiinngitsuni isumaqatigiinniarnertit.

Nuna tamakkerlugu inoqarfanni tamani suli inissaaleqineq annertuvoq.

Innuttaasut nammineerlutik inissaminnik sanatitserusuttut
taarsigassarsisitsisarnertit assigiinngitsut periarfissarivaat: namminersorluni

nutaamik illuliornermut (20/20/60 atorlugu taarsigassarsineq),
namminerisamik illuutit nutarternerinut taarsigassarsiat, illuutileqatigiinnut
taarsigassarsiat, minnerunngitsumilu sanaqataasarnermik aaqqissuussinermut
taarsigassarsisitsisarnerit maannakkut periarfissaapput.

Periarfissat tamakku nalilersuiffiginissaat Naalackersuisuniit siunniupparput.
Nalilersuinermi qitiulluinnassaaq qanoq iliornikkut innuttaasut ineqarnikkut
inissisimanerisa pitsaanerulernissaat.

Taarsigassarsisarnermut akisussaaffik ataatsimoortumik tapiissutit aqqutigalugit
kommuninut nuunneqarnikuuvoq. Akisussaaffiup nuunneqarnerani
siunertaasimavoq innuttaasut qanillugit sullissinerup qulakkeernissaa
minnerunngitsumillu kommunit eqaannerusumik tulluussakkamillu
sanaartortitsisinnaanissaat.

Siunertaq ajunngikkaluartooq nassuerutigisariaqarparput maannamut
sanaartugassanut aningaasaliissutaasut ilaannakortumik atorneqarnerat.
Innuttaasut periarfissallit sukkanerusumik eqaannerusumillu
aningaasaliissutaasut iluini illuliornissamut periarfissinneqarsinnaanissaat
kommunit peqatigeqqinnaarlugit nalilersorneqarlunilu aaqqiivigineqarnissaa
Naalackersuisuniit siunniupparput suliarlu tamanna piaartumik
aallartinneqassalluni.

Tamatumani soorlu aningaasaleeriaaseq 95/5 atorlugu periarfissiissutit
atuutilersinnissaat pillugit kommunit oqaloqatigineqassallutik,
taakkuummatami aningaasanik taakkunannga akisussaaffilerneqarsimasut
taamaattumillu taakkua suleqatiginissaat pingaarutilerujussuulluni.

Kommunenilli suleqateqarnerit inissialiornissaaq siunertaralugu allatigut
aallartereerpoq. Inissialiortiterneq pillugu Kommune Qeqertalik kiisalu
Avannaata Kommunian suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorfigineqareerput.
Tassani suleqatigiilluni sanaartortitsisutut oqartussaaffik
ataatsimuulersinneqassaaq. Ataatsimut ataqatigiissakkamik aqutseqatigiinnerup
aaqqissuussaasumik qaleriiaattumillu sanaartortoqannginnissaa qulakkiissavaa.
Sanaartukkat suliarineqarnerini suliarinnittunut tamanna aamma
pitsanngorsaataassaaq akisussaaffik avinneqarani ataatsimoortinneqalermat.

Sanaartornerup siammarneqarnissaa Naalakkersuisut anguniagarivaat tamannalu pimoorunneqarluni.

Qaarsuni illut tallimat oktobarimi naammassineqarlutik iserterfigineqarnissaminnut piareerlutik tunniunneqassapput.

Inuusuttut namminerisamik najugaqarfeqalernissaat siunertaralugu illoqarfinni arlalinni inuusuttunut inissialiortiternernik aallarnisaasoqassaaq.

Qaanaami inuusuttunut inissiat arfinillit sananeqassapput, aappagulu aasaqqaalernerani maajimi tunniunneqassallutik.

Upernavimmi, Qasigianguani Tasiilamilu inuusuttunut inissialiassat suliariumannittussarsiorneqareerput massakkullu sananeqarnissaat isumaqatigiinniutigineqarlutik.

Uummannami, Kangaatsiami Ittoqqortoormiinilu inuusuttunut inissianik sanaartornerit maanna pilersarusiorneqarput taakkulu ukioq manna ukiullu tullittup aallartinnerani suliariumannittussarsiorneqassallutik.

Qaqortumi, Nuummi, Sisimiuni, Aasianni Ilulissanilu ilinniartut inaat 500 sananeqalerput. Siulliit 2024-ip qiteqqunnerani naammassineqassallutik.

Sisimiut Napparsimaviat ilaneqarlunilu allanngortiterneqartussanngorpoq, 2024-llu qiteqqunnerani naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarluni.

Nuummi Steno Diabetes Center, Novo Fondenimit aningaasalersugaasoq suliarineqalerpoq 2024-llu naanerani naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarluni.

Tarnikkut katsorsaavik nutaaq aammalu qitiusumik kigutileriffik Nuummi ilaatigut aappaagu sanaartorlugit aallartinneqarnissaat naatsorsuutigaarput.

Inuiaqatigiit uninnganngillat ingerlarsorput. Taamaakkaluartoq peqatigiilluta pingaarnersieqatigiinnissaput pingaaruteqarpoq, ingerlarsorneq attatiinnarsinnaajumallugu – aamma ulluni aningaasarsiornikkut artornarnerusuni.

Naalakkersuisullu qulakkeerumasarput tassaavoq nuna tamarmiusoq sanaartorfiussasoq, tamannalu maanna tunngavileeqataalluarfigilereersimavarput Inatsisartut suleqatigilluarlugit. Naalakkersuisunili tassunga uniinnarata pitsanngorsaataasinnaasut sanaartornerullu siammasissuunissaanut annertusaanissaq sulissutigissavarput, ilaatigut kommunit Inatsisartullu suleqatigilluarnerisigut.

Taamatuttaaq talittarfiit inuiaqatigiittut pinngitsoorsinnaanngisatta aserfallatsaaliornissaanut suleqatigiinnisarput pisariaqarlunnarpoq.

Aningaasarsiornitsinnut inuusaasitsinnullu tunngavileeqataalluinnarmata aserfallatsaaliinissamut tulleriaarinissamullu aaqqeeqatigiinnissamut ilaseraassi – Ataatsimoorlutami akisussaaffimmillu tigusinitsigut, unammilligassavut pitsaanerpaamik aaqqissinnaavagut.

Pitsaanerpaanik avatangiiseqarnissarput tamatta isumagisassaraarput. Amerlaqisullumi ullut tamaasa annertoqisumik iliuuseqartarput.

Sumiiffinnili amerlaqisuni eqqagassalerineq eqqarsaatigalugu ajornartorsiutit annertoorujussuunerat isiginngitsuusaarsinnaanngilarput. Aamma qaammat una inoqarfiit pillugit Ilulissani ataatsimeersuartoqarnerani aammaartumik tamanna erserpoq.

Ukioq manna umiarsuaq sinerissami iluatsilluartumik angalaarpoq eqqagassanik katersilluni tamannalu aappaagu ingerlaqqissaaq. Nuummi Sisimiunilu ikuallaaviit nutaaliaasut marluk pilersaarusiorneqarput. Eqqagassat nuna tamakkerlugu katersorneqarnerat siunissami inoqarfinnut tamanut annertuumik pitsanngoriartitsissaaq avatangiisinullu eqqagassat takujuminaallisaataaneri malunnaatilimmik annikillisinneqassalluni.

Avatangiisitta kusanartuunissaat aammalu mingoqannginnissaat tamatta akisussaaqataaffigaarput. Maangaannaq eqqaaneq unitsittariaqarparput minnerunngitsumik avatangiisitsinnik eqqiluisarneq meerartatsinnut

tunniuttariaqarparput.

Tasiilami Ittoqqortoormiini mittarfiit pilersaarusioneqarnerat aallaruttertorpoq. Mittarfiit taakku marluk sananeqarnissaannut aaliangiinissamut toqqammavissat suliarineqarnissaannut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq.

Ilulissani Nuummilu mittarfiliortiternerit ingerlaruttulerput 2024-milu ukiakkut atorneqalernissaat naatsorsuutigineqarluni. Qaqortumi mittarfik suliarineqalerpoq 2025-mi atorneqalernissaa naatsorsuutaalluni.

Ukiakkut ataatsimiinnermi matumani Mittarfeqarfiit A/S pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut oqaluuserineqassaaq. Mittarfeqarfiit allannngortinneratigut nunatsinni mittarfinni ingerlatsineq tamarmi ataatsimoortinneqalissaaq ingerlatseqatigiiffiullu ataatsimoorussamik ataqatigiissumillu ingerlatsineratigut inuiaqatigiinnut pitsaanerussalluni.

Periarfissarpassuarnik nunarput ulikkaarpoq, taamaammallu mittarfiit naammassinissaannut periarfissarpassuatta nammineerluta nunatsinnit pissarsilluarfiginissaannut aningaasarsiorfigilluarnissaannullu suligasuartariaqarnerput nukinginnarsivoq.

Naalackersuisullu tamassumunnga siuarsaaqataajumallutik, eqqarsaqatigiinnik suligasuartussanik pilersitsinissaq siunertaralugu kommuneni bormesterit, inuussutissarsiortut susassaqtullu allat aggersassallugit piffissami qaninnermi pilersaarutigaarput.

Taamaasiornikkut aasaq manna angallannikkut ajornartoorfiusarsimaqisumi tamatumallu ilutigisaanik innuttaaqaterpassuatta sinerissami nalaassimasaat soorlu utoqqaat, innarluutillit aammalu peqqissariarlutik angalasulluunniit akunnittarfinni neriniartarfinnilu inissaqartinneqarsinnaasarsimannginnerat inissisimatinneqarsimanerat piaartumik suleqatigiinnikkut aaqqiissuteqarfiunissaanik Naalackersuisut suliaqassammata.

Aalisarneq suli inuussutissarsiutitta pingaarnersaraat taamaattuartaavorlu aamma suli ukiorpassuarni.

Aalisarnermut inatsisissaq pillugu sulineq ingerlanneqaleruttoq.
Aalisarnerlu pillugu isumasioqatigiinnerit marluk susassaqtut peqatigalugit ingerlanneqareerput, ataaseq Ilulissani ataaserlu Nuummi.

Taassuma saniatigut Naalakkersuisoq akisussaasoq sinerissami inoqarfippassuit tikillugit angalaffigeqqammerpai. Atuisut qanimut oqaloqatigalugit ingerlassimallugu.

Tulliuttoq tassaavoq aalisarnermut nutaamik inatsisiliornissaq. Aalisakkanik inuussutissarsiuteqartut aammalu inuiaqatigiinnut iluaqutaanerusussat oqimaaqatigiinnissaat qularnaarumallugu silatusaartumik sapissuseqarluta eqqartorluartariaqarparput.

Inuiaqatigiit aningaasarsiorfiat pingaarnerpaaq pineqarpoq, tasanilu inuiaqatigiit tamatta pigisagut inuussutissarsiutigineqarlutik.

Qulakkeertussaavarput ataavaartumik imminut akilersinnaasumik inuussutissarsiummik ingerlatsisoqarsinnaanissaa taamaattoqli aamma inuiaqatigiit iluaquserneqarnissaasa qulakkeernissaat akisussaaffigalugulu pisussaaffigaarput.

Eqqartugassat ilaatigut ilungersunarsinnaassapput qularutiginngilarali tamatsinnut iluaqutaasussamik siunertaqarluta suleqatigiikkutta aalisarnermut inatsisissaq nutaaq aamma naammassiumaaripput.

Nunatsinni periarfissarpassuarnik erngup nukinga pilersitsisinnaavoq.

Aasianni Qasigiannuanilu nutaamik erngup nukissiorfiliortoqarnissaa kiisalu erngup nukissiorfiup Kangerluarsunnguaniittup allineqarnissaa Inatsisartut tamarmiullutik 2021-imi ukiakkut akueraat.

Erngup nukissiorfissat suliarineqarnissaannut aningaasaliissutissat aammalu

suliariumannittussarsiuksinissamut suliat ingerlanneqaleruttorput. Ukiq manna 2021-mi aalajangikkatsinnut ilassutaasussamik Naalakkersuisut siunnersuuteqarput ilaatigut siammasissumik aningaasalersuisoqarsinnaanera periarfissaqartikkumallugu.

Nukimmik mingunnangitsumik akikitsumik peqarnerput nunatta siunissami ineriartornermini unammillersinnaassutsikkut pingaarutilimmik iluaqutigisinnaavaa. Illoqarfitsinni erngup nukinganik annertusaanerput naapertorlugu suliffeqarfiit nutaat pilersinneqarsinnaalissapput ataavartumik nukimmik pilersuisinnaanerput peqqutigalugu.

Nunatsinni erngup nukinganik nukimmik tunisassiorsinnaanerput annertoorsuuvoq. Nukik minguitsoq ataavaartorlu nunarsuarmioqatitta pilerigisaat.

Erngup nukissiorfiliarisinnaasatta pingaarnersaasa ilaat marluk Tasersiamiittut Tarsartuullu Tasersuaniittut unammilleqatigiissutaanissaanik 2021-p aasaanerani Naalakkersuisut akueraat tamannalu aamma Inatsisartuni tamarmiusuniit taparserneqarluni.

Nunanit tamalaaniit aaliangerneq tigulluarneqarpoq minguitsumillu nukimmik atuilluni tunisassiorsinnaanerup soqutigineqarnera annertulluni. Ataavaartumik erngup nukinga atorlugu nukimmik pilersuisinnaanerput inuiaqatigiinnut iluaqutaalernissaat Naalakkersuisunit pimoorullugu suliaarpup siunissami aningaasarsiornitta siammasinnerusumik toqqammaveqarnissaa qulakkeerniarlugu. Aningaasarsiorfittut nutaatut periarfissaalluarmat.

Nunarsuarmioqatitsinniit nunatta soqutigineqarnera annertusiartuinnaarpoq taamaattumillu nunanut attaveqarnissarpup pisariaqaleraluttuinnaarluni. Nunanut allanut sinniisoqarfeqarpuput Washington D.C-mi, Reykjavikimi, Beijingimi kiisalu EU-mi.

Suleqatigut qanimut atassuteqarfigerusuppagut kiisalu avammut niuerfitsinni pingaarnarpaani najuunnissarpup kissaatigaarpup. Taamaattorli nunatta issittumi inissisimanera sillimaniarnikkut annertusiartortumik

soqutiginninnermik amma pilersitsivoq tamannalu Rusland-ip Ukraine-mut saassussineratigut annertunerulerluni.

Nunarsuarmioqataaneq nunanullu allanut attaveqarnerit allanngorput tassanilu upernaq manna Inatsisartut aalajangernitsigut nunat isumaqatigisagut suleqatiginissaat qinerparput sakkulersornerup unitsinneqarnissaa anguniarlugu.

Nunatsinniit Ilulissani isumaqatigiissut aallaavigalugu sulivugut. Taamaaliornitsigut issittumi inuusut toqqissisimasumik inuujuarnissaat upperigatsigu illersorlugulu. Taamaakkaluartoq nunarsuarmioqataansigut eqqunngitsumik inuiaqatigiinnut nammineertunut iliornerit sakkortuumik akerrilersorlugillu akiorniartassavagut.

Sakkuaannertaqanngitsumik oqaloqatigiinnikkullu nunat akornanni killeqarfiisa isumaqatigiissuteqarfigineqarsinnaanerit ukioq manna uagut takutipparput. Canada-p Kalaallit Nunaatalu akornani killeqarfiit isumaqatigiissutigineqarput atsioqatigiissutigineqarlutillu. Taamaalluni Tartupalummi killeqarfiususaaq isumaqatigiissutigineqarpoq aammalu imartatsinni, Labradorhavet-imi, killeqarfissat isumaqatigiissutineqarlutik.

Sakkuaanneq atornagu aaqqiisoqarsinnaanera nunarsuarmioqatigiinnut takutipparput. Taamaakkaluartoq nunat tamat akornani pissutsit najummatsisimanartut isiginngitsuusaarsinnaanngilagut. Sillimaniarnikkut kikkut suleqatiginerlugit aammalu suleqatigiinnermi tunngavissat qiviartariaqarpagut ilaatigut qanitarinerusagut qanimut peqatigalugit.

Sillimaniarnikkut nunarsuarmi pissutsit pisussaaffiliinerata, suleqatigisatsinnullu suleqatigiinnermi tunngaviit qiviartariaqarneranut ilaavoq Illersornissamut isumaqatigiissut 1951-imeersoq.

Naalackersuisut isumaqatigiissutip ilassummik isumaqatigiissusiorfigineqarnissaanik imaluunniit nutaamik isumaqatigiissusiortoqarnissaanik siunnerfeqarlutik sulinissaq ingerlakkumavaat.

Tamannalu tunngaveqarpoq Inatsisartut UKA2016-imi aaliangiisimanerata kingorna, taamanikkullu Naalakkersuisunut suliakkiutigisimasat tamakkerlugit naammassineqarnissaat Naalakkersuisut pingaartimmasuk.

Pingaartikkatsiguttaaq ullumikkut nunarput namminiussuseqaraluttuinnarluni issittumilu qitiulluinnarluni inissisimasoq, apeqputini taamaattuni alloriaqqissasoq.

Isumaqtigiissullu uani pineqartoq, nunatta nunasiaataanerani suliarineqarsimasoq piginneqataaffiginngisarpullu suliarissallugu pissusissamisoormat – Inatsisartummi tamanna suliakkiutigalugu tunngavilereermassuk.

Sorpassuit eqqartorsinnaagaluarpakka qularinngilaralu ilissittaaq oqalugiaatinnut assut ilanngussassaqaqassagaluartusi. Naggasiutigaluguli Nunatsinni nunaqqativut tamaasa nersualaarusuppakka. Qujanaq tamassinnut! Sulinersi pillugu assorsuaq qutsavissaavusi.

Nunatsinni angutit agguaqatigiissillugu 69-inik ukioqalertarput, arnallu 74-inik. Ukiuni aggersuni utoqqaat amerlanerulernissaat naatsorsuutigisinnaavarput taamaammallu utoqqarnut tunngasunik aallussuarnissarput pingaaruteqarpoq.

Utoqqartavut ataqqinartumik pissavavut. Utoqqartavut isumagissavavut.

Aamma maanna ukiorpassuarni sulereersimaleramik isumagineqarnissartik eqqortumik pisinnaatitaaffigaat.

Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni utoqqalinersiat siusinaartumillu pensionisiat qaffanneqarput. Alloriarnerit annertuut siulliit pereerput - utoqqarnullu tunngasunik sammisaqarnerput suli naammassinngilarput. Utoqqaat pensionisiallillu inuuniarnerminni atugaat qulaajaaviginissaat pisariaqassaaq. Ukiuni aggersuni utoqqarnut tunngasut immikkut sammissavavut taavalu utoqqarnut tunngasutigut periusissiaq iliuusissatullu

pilersaarut utoqqaat suleqatigalugit piviusunngortissavarput.

Pisorpassuaqarpoq.

Nunarput sammineqaqaaq.

Ukiut 20-30 qaangiuppata nunarput qanoq inissisimassava?

Ilissi siunnersuutissasi suuppat?

Ullormiit ullormut allannguisoqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq.

Ulluni sapaatillu akunnerini aggersuni isumaqatigiinngittarumaarpugut.

Oqallikkumaarpugut.

Pingaarnersiuiumaarpugut.

Nuannarineqanngitsunik aalajangiisarumaarpugut - aammali aalajangiisarumaarluta.

nuannaajallannartunik

Meerartavut, inuusuttavut utoqqartavullu pillugit kingunissanik amerlanerusunik ataatsimoorluta ikkussuisa.

Ineriartuutaasumik suleqatigiinnissatsinnut oqallittarnissatsinnullu qilanaarpunga.

Suleqatigiinnissarpummi pisariaqarpoq.

Ataatsimoorluta tikkuartuinata ingerlasa.

Ataatsimoorluta neriummik pilersitsisa.

Unammilligassanimmi ulikkaarpugut – akerlianillu aamma periarfissarpassuaqarluta.

Inuunitta ingerlanerani anorersuarsiorarpugut.

Inuunitta ingerlanerani sattaaserlulalusoq ingerlasarpugut.

Aqqutissaqartuaannarpugulli. Aqqut sorleq ingerlaarfigissallugu nammineq aalajangertussaavarput.

Soorlu oqalugiaatimma aallaqqaataani inuusuttut taasakka.

Claudia, Malik, Lea aamma Rene. Maligassiuivusi. Tulluusimaarnaqaasi. Nalunngilara nunarput inuusuttorpasuaqartoq ilissituulli sapiissuseqartunik.

Ilissituulli allannguerusuttunik.

Ilissituulli akisussaaffimmik tiguisimasunik.

Nunarput pisuunnguallatsipparsi.

Qujanaq nunatsinni ineriartortitseqataagassi.

Ataqqinartut Inatsisartunut ilaasortat, ataqqinartut innuttaasut.

Ataatsimoorluta kivitseqataasa.

Ataatsimoorluta suleqatigiitta.

Suleqatigiikkaangattami akiugassaajunnaarluta angusaqarsinnaalersarpugut.

Qujanaq!

Kilde

naalakkersuisut.gl

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Åbningstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mute-bourup-egede-tale-ved-abningen-af-inatsisartuts-efterarssamling-2022>